

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

ACCOUNTING OF LABOR COSTS IN THE CONTEXT OF PRODUCT COST FORMATION

Сучасне управління витратами та оплатою праці є критичним аспектом успішного функціонування будь-якого підприємства. Ця стаття розглядає різні аспекти обліку витрат на оплату праці в собівартості, системи обліку, методи калькуляції собівартості та їх вплив на собівартість продукції. В публікації досліджено методичні підходи щодо формування собівартості продукції, бухгалтерський облік витрат на оплату праці та шляхи їх оптимізація. Автори аналізують, як витрати на оплату праці впливають на собівартість продукції та як їх оптимізація може позитивно вплинути на прибутковність підприємства. У статті висвітлюється важливість ефективного управління витратами на оплату праці для досягнення фінансового успіху підприємства на ринку, а також питання створення звітності щодо витрат на оплату праці та проведення аналізу цих витрат для прийняття стратегічних рішень у сфері управління ресурсами. Охарактеризовано методи калькулювання собівартості організації бухгалтерського обліку витрат на оплату праці в контексті формування собівартості продукції та окреслено обмеження, які можуть виникнути під час цього процесу. Обґрунтовано, що ефективне управління витратами на оплату праці може мати значний вплив на його конкурентоспроможність. Спосіб відображення витрат виробництва в обліку та їх вплив на фінансовий результат підприємства в певній мірі впливає на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств. Необхідністю дослідження впливу використаного підприємством способу обліку витрат на виробництво та пошуку шляхів оптимізації податкового навантаження з даного податку зумовлена актуальність даної статті. Узагальнюючи, дана стаття надає читачам глибокий інсайт у важливості правильного обліку та управління витратами на оплату праці, а також надає розгорнуту інформацію про методи і системи, які можуть бути використані для досягнення оптимальної собівартості продукції та підвищення прибутковості підприємства. В управлінні підприємством головна роль належить бухгалтерському обліку, в якому за системою обліку витрат особливе місце займає калькулювання собівартості продукції.

Ключові слова: бухгалтерський облік, витрати на оплату праці, собівартість продукції, калькулювання собівартості, методи калькулювання.

Modern cost and payroll management is a critical aspect of the successful operation of any enterprise. This article examines various aspects of accounting for labor costs in costing, accounting systems, costing methods and their impact on product costing. The publication examines methodical approaches to the formation of production costs, accounting of labor costs and ways of their optimization. The authors analyze how labor costs affect the cost of production and how their optimization can positively affect the company's profitability. The article highlights the importance of effective management of labor costs for achieving financial success of the enterprise in the market, as well as the issue of reporting on labor costs and conducting an analysis of these costs for making strategic decisions in the field of resource management. The methods of calculating the cost of production are characterized and their advantages are determined. The authors also researched the practical level of accounting for labor costs in the context of product cost formation and outlined the limitations that may arise during this process. It is justified that effective management of labor costs can have a significant impact on its competitiveness. The method of displaying production costs in the accounting and their impact on the financial result of the enterprise to a certain extent affects the object of taxation with the corporate income tax. The relevance of this article is determined by the need to study the impact of the method of accounting for production costs used by the enterprise and to find ways to optimize the tax burden from this tax. Summarizing, this article provides readers with a deep insight into the importance of correct accounting and management of labor costs, as well as provides detailed information on methods and systems that can be used to achieve the optimal cost of production and increase the profitability of the enterprise. In enterprise management, the main role belongs to accounting, in which, according to the cost accounting system, a special place is occupied by the calculation of the cost of production.

Key words: Accounting, labor costs, cost calculation, calculation methods, product cost.

УДК 657

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure74-26>

Овсюк Н.В.

д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів,
обліку та оподаткування,
Національний авіаційний університет

Сіренко В.О.

магістрант,
Національний авіаційний університет

Ovsiuk Nina, Sirenko Vlada

National Aviation University

Постановка проблеми. Сучасне підприємство, незалежно від галузі, вимушене зіткнутися з рядом складних завдань в управлінні фінансовими ресурсами та оптимізації виробництва для забезпечення конкурентоспроможності. Однією з ключових проблем є вивчення та ефективне управління витратами на оплату праці та їх вплив на формування собівартості продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням організації обліку витрат на оплату праці та формуванню собівартості продукції присвячені праці таких науковців як Задорожний З.-М.,

Починок Н.В., Цал-Цалко Ю.С., Штик Ю.В., Оголева І.І., Швець П.А., Бабич Р.Б.

Витрати на оплату праці для багатьох підприємств є однією з найбільш вагомих складових собівартості продукції і вивчення впливу цих витрат на формування собівартості сприяє пошуку шляхів їх оптимізації. Це особливо важливо для підприємств, які працюють на майданчиках з високим рівнем конкуренції. Розуміння впливу оплати праці на мотивацію і продуктивність праці робітників дозволяє розробляти стратегії управління персоналом, спрямовані на забезпечення якості продукції та

зниження витрат виробництва. Раціональна організація бухгалтерського обліку витрат на оплату праці може зменшити податкові зобов'язання підприємства, що є актуальним завданням для зменшення фінансового навантаження. Знання особливостей формування собівартості продукції, що враховує витрати на оплату праці, допомагає розробляти ефективну стратегію ціноутворення, яка задовольняє як очікування клієнтів, так і фінансові потреби підприємства. Контроль над витратами на оплату праці сприяє збереженню фінансової стабільності підприємства, особливо у періоди економічної нестабільності [10].

Таким чином, проблема бухгалтерського обліку витрат на оплату праці в контексті формування собівартості продукції має велике значення як для наукового дослідження, так і для практичного управління підприємством, оскільки безпосередньо впливає на фінансову ефективність та конкурентоспроможність суб'єкта господарювання.

Все ще залишається кілька невирішених частин загальної проблеми:

1. Моделювання варіабельності витрат.
2. Інтеграція з іншими факторами собівартості.
3. Роль психологічних аспектів.

Постановка завдання. Отже, стаття має на меті доповнити існуючі дослідження, розглянути невирішені аспекти проблеми та запропонувати практичні рекомендації для підприємств щодо управління витратами на оплату праці в контексті формування собівартості продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Існують різні підходи до організації обліку витрат на оплату праці в контексті формування собівартості продукції. Кожен підхід має свої переваги та недоліки, і вибір конкретного методу залежить від характеристики підприємства і його основних цілей [9].

Організація обліку витрат на оплату праці на підприємстві може враховувати:

– підхід за фактичними витратами. В ході застосування цього методу витрати на оплату праці включають фактичну величину заробітної плати, податки та відрахування, що були сплачені протягом облікового періоду;

– нормативний підхід, коли витрати на оплату праці розраховуються на основі нормативних ставок або коефіцієнтів витрат на працю;

– середній підхід. При цьому методі використовується середньозважений показник витрат на оплату праці, щоб врахувати велику кількість працівників з різними рівнями заробітної плати [5].

Кожен з цих підходів має свої переваги та обмеження, і важливо обрати той, який найкраще відповідає специфіці підприємства та його меті. Зазначимо, що існують сучасні програмні засоби для автоматизації процесу обліку витрат на оплату

праці, що дозволяють підприємствам ефективно впроваджувати різні підходи та стратегії управління в цій області.

Системи обліку витрат на оплату праці враховують різні методи та підходи до реєстрації, контролю і аналізу витрат, пов'язаних із заробітною платою працівників [6].

Основні системи організації обліку витрат на оплату праці включають:

– традиційний підхід, при якому витрати на оплату праці обліковуються вручну за допомогою журналів, реєстрів та електронних таблиць. Цей метод може бути часом інтенсивним і більш схильним до помилок;

– автоматизований облік, коли сучасні інформаційні системи бухгалтерського обліку (наприклад, ERP-системи) дозволяють автоматизувати процеси обліку витрат на оплату праці. Це спрощує реєстрацію та обробку даних, знижує ризик помилок і забезпечує доступ до актуальної інформації;

– облік за проектами або відділеннями. Цей підхід передбачає організацію обліку витрат на оплату праці окремо за кожним проектом, відділенням або виділеним підрозділом підприємства, що дозволяє керувати витратами більш ефективно та забезпечує визначення внеску кожного проекту чи відділення у формування собівартості продукції [4].

Калькулювання собівартості продукції є важливим етапом організації бухгалтерському обліку та управління витратами підприємства. Існують різні методи калькулювання собівартості, які включають:

– повну собівартість, що враховує всі витрати, пов'язані з виробництвом продукції, зокрема витрати на сировину, матеріали, оплату праці, амортизацію, витрати на енергію та інші операційні витрати. Цей метод дозволяє отримати докладний розрахунок собівартості продукції

– нормативну собівартість, що базується на нормативних значеннях витрат на одиницю продукції. Витрати на оплату праці визначаються на основі нормативів;

– змінну собівартість, коли враховуються лише змінні витрати, тобто ті, які змінюються в залежності від обсягу виробництва. Витрати на оплату праці, що включають заробітну плату, яка залежить від кількості працівників і годин роботи, враховують у змінну собівартість [2, с. 112].

Витрати на оплату праці мають значний вплив на собівартість продукції. Вони включають в себе заробітну плату працівників за тарифами та окладами, премії, матеріальну допомогу, оплату відпусток, оплату листів непрацездатності та інші подібні витрати [8].

Вплив витрат на оплату праці на собівартість продукції характеризується наступними аспектами:

Заробітна плата працівників часто є однією з найбільших складових загальних витрат на виробництво. Вплив цих витрат на собівартість може бути великим, і їхній ріст може збільшити собівартість продукції.

Заробітна плата персоналу може бути включена до складу змінних та постійних витрат. Змінні витрати зазвичай залежать від обсягу виробництва і можуть впливати на собівартість при збільшенні чи зменшенні обсягу виробництва продукції.

Розрахунок собівартості одиниці продукції включає в себе витрати на оплату праці, що розподіляються на кожен одиницю продукції. Зростання цих витрат може збільшити собівартість продукту [1, с. 59].

Ефективне управління витратами на оплату праці (табл. 1) є критичним для фінансового успіху підприємства і може мати значний вплив на його конкурентоспроможність [7].

Бухгалтерський облік витрат на оплату праці відіграє важливу роль у прийнятті управлінських рішень на підприємстві. Звітність та аналіз витрат на оплату праці надають управлінцям необхідну інформацію для прийняття обґрунтованих рішень [3].

Основні аспекти впливу бухгалтерського обліку на прийняття управлінських рішень включають:

Моніторинг витрат. Раціональна організація бухгалтерського обліку дозволяє відстежувати витрати на оплату праці в реальному часі. Це допомагає управлінцям розуміти, які види витрат є найбільшими та де можливо здійснити заощадження.

Розрахунок собівартості продукції. Організація бухгалтерського обліку забезпечує формування собівартості продукції, включаючи визначення величини витрат на оплату праці. Це дозволяє окреслити цінову стратегію та приймати рішення щодо ціноутворення [11].

Аналіз ефективності. Управлінці можуть використовувати дані бухгалтерського обліку для аналізу ефективності витрат на оплату праці. Наприклад, порівнюючи витрати на оплату праці з виручкою від продажу, можна визначити ефективність і прибутковість певних видів бізнесу.

Планування бюджету. Бухгалтерський облік витрат на оплату праці є важливою основою для планування бюджету підприємства. Менеджери можуть розробляти бюджети на майбутні періоди на основі історичних даних і аналізу витрат [3].

Висновки з проведеного дослідження. Проведене дослідження зумовило формулювання висновків щодо бухгалтерського обліку витрат на оплату праці в контексті формування собівартості продукції, які доводять, що:

1. Організація бухгалтерського обліку витрат на оплату праці є важливим елементом фінансового управління підприємства і впливає на формування собівартості продукції та фінансовий стан підприємства.

2. Раціональна організація бухгалтерського обліку витрат на оплату праці дозволяє підприємству ефективно планувати, контролювати та оптимізувати ці витрати.

3. Рішення щодо оплати праці мають безпосередній вплив на фінансовий стан підприємства та можуть впливати на його конкурентоспроможність.

Перспективи подальших досліджень включають:

– Більш глибокий аналіз впливу різних форм оплати праці на собівартість продукції та фінансовий стан підприємства.

– Вивчення впливу законодавчих змін на організацію бухгалтерського обліку витрат на оплату праці.

– Дослідження впливу ефективного управління витратами на оплату праці на задоволеність працівників та продуктивність їх праці.

Таблиця 1

Управління витратами на оплату праці

Метод оптимізації	Опис методу	Переваги	Недоліки
Гнучка оплата праці	Використання різних форм оплати, таких як погодинна або за завданням, залежно від виробничої потреби.	- Заохочує працівників до високої продуктивності. - Зменшує фіксовані витрати на оплату праці.	- Вимагає більше уваги до адміністративних процедур. - Може бути складною у визначенні оптимальних умов оплати праці.
Оптимізація робочого часу	Планування робочого часу та розподіл робочих годин так, щоб задовольняти виробничі потреби при мінімальних витратах на заробітну плату.	- Знижує витрати на неробочі години. - Підвищує ефективність роботи працівників.	- Може викликати нестачу робочої сили у певні періоди часу.
Участь у прибутку	Частина заробітної плати залежить від прибутку підприємства.	- Сприяє залученню та мотивації працівників. - Заохочує працівників до підвищення продуктивності.	- Прозорість і визначення критеріїв для розрахунку участі у прибутку може бути складним завданням організації обліку.

Джерело: складено автором

– Вивчення інноваційних підходів та технологій, які можуть полегшити бухгалтерський облік витрат на оплату праці.

– Дослідження сучасних тенденцій у використанні аналітичних даних та штучного інтелекту для оптимізації управління витратами на оплату праці.

Подальші дослідження в цій області допоможуть підприємствам раціонально організувати бухгалтерський облік витрат на оплату праці для покращення їх ефективності та конкурентоспроможності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Усач Б.Ф. Аудит : навч. посіб. / Київ : Знання Прес, 2002. 223 с.
2. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : навч. посіб. / Київ : ЦУЛ, 2002. 656 с.
3. Швець П.А., Бабич Р.Б. Вартість робочої сили на ринку праці України: фактори, чинники та тенденції формування. *Електронне фахове видання*.
4. Шелешкова С., Спасенко Ю. Заробітна плата як мотиваційна складова продуктивної зайнятості. *Україна: аспекти праці*. № 2. 2016. С. 916.
5. Штик Ю.В., Оголева І.І. Організація оплати праці на підприємстві в сучасних умовах економічного розвитку України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2019. № 1 (72). С. 256–259.
6. Починок Н.В. Проблеми підвищення кваліфікації працівників на підприємствах. Сучасні тенденції та проблеми розвитку інвестиційнобудівельного комплексу. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, 29–30 листопада 2007 року. Тернопіль : Принтер-інформ, 2007. С. 135–138.
7. Починок Н.В. Система обліково-аналітичного забезпечення управління персоналом. *Управління розвитком: зб. наук. робіт*. Харків : ХНЕУ, 2011. № 5(102). С. 110–111.
8. Починок Н.В. Методи обліку витрат на персонал відповідно до інформаційних потреб користувачів. Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних концепція управління. Матеріали міжнар. наук– практ. конф., 2011 р., 19–20 травня, м. Судак. Сімферополь, ВД «АРИАЛ», 2011. С. 275–278.
9. Починок Н.В. Джерела формування кількісної та якісної складових персоналу підприємства. *Вісник Львівської комерційної академії*. Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. Вип. 36. С. 309–315.
10. Омецінська І., Починок Н. Проблемні аспекти ціноутворення у вітчизняних підприємствах. *Вісник*

Тернопільського національного економічного університету. 2017. Вип. 3. С. 75–86.

11. Задорожний З.-М. В. Актуальні проблеми бухгалтерського обліку в Україні. *Економічний аналіз*. 2010. Випуск 6. С. 163–169.

REFERENCES:

1. Usach, B.F. (2002). *Audit*. Kyiv: Znannya Pres. 223 p.
2. Tsal, Y.S. (2002). *Vitraty pidpryyemstva*. Kyiv: ZUL. 656 p.
3. Shvets, P.A., & Babych, R.B. Cost of Labor in the Ukrainian Labor Market: Factors, Determinants, and Trends in Formation.
4. Sheleshkova, S., & Spasenko, Y. (2016). Wages as a Motivational Component of Productive Employment. *Ukraine: Aspects of Labor*. No. 2, 916.
5. Shtyk, Y.V., & Ogoleva, I.I. (2019). Organization of Labor Payment in Modern Conditions of Economic Development in Ukraine. *Foreign Trade: Economics, Finance, Law*, 1(72), 256–259.
6. Pochynok, N.V. (2007). Issues of Employee Qualification Improvement in Enterprises. In *Modern Trends and Problems of Investment and Construction Complex Development*. Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, November 29–30, 2007. Ternopil: Принтер-інформ, 135–138.
7. Pochynok, N.V. (2011). Accounting and Analytical Support System for Personnel Management. *Development Management: Collection of Scientific Papers*, 5(102), 110–111.
8. Pochynok, N.V. (2011). Methods of Personnel Cost Accounting in Accordance with Information Needs of Users. In *Development of Accounting, Control, and Analysis in Modern Management Concepts*. Materials of the International Scientific and Practical Conference, May 19–20, 2011, Sudak. Simferopol: VD "ARIAL", 275–278.
9. Pochynok, N.V. (2011). Sources of Formation of Quantitative and Qualitative Components of Enterprise Personnel. *Bulletin of Lviv Commercial Academy*, 36, 309–315.
10. Ometsinska, I., & Pochynok, N. (2017). Problematic Aspects of Pricing in Domestic Enterprises. *Bulletin of Ternopil National Economic University*, 3, 75–86.
11. Zadorozhny, Z.-M.V. (2010). Current Issues of Accounting in Ukraine. *Economic Analysis*, 6, 163–169.